

Λογισμος II, Μεγιστα ελαχιστα και σαγματικά

A. N. Γιαννακόπουλος
Τμήμα Στατιστικής

Ο.Π.Α

Εαρινό Εξάμηνο 2024

Ακρότατα συναρτήσεων πολλών μεταβλητών

Ορισμός

Έστω $f : U \subset \mathbb{R}^d \rightarrow \mathbb{R}$ μια συνάρτηση.

Το σημείο $x_* \in U$ θα ονομάζεται **τοπικό ελάχιστο** της f αν

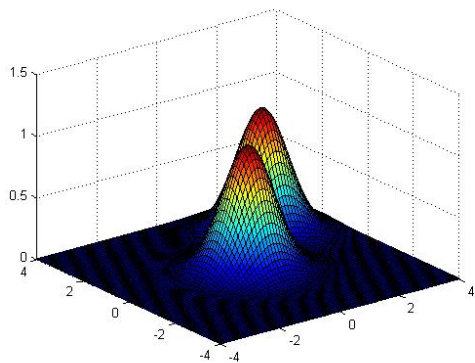
$$f(x_*) \leq f(x), \quad \forall x \in V,$$

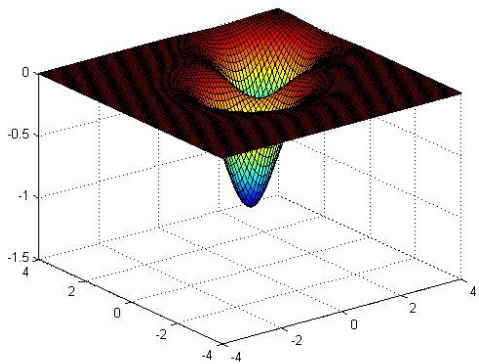
όπου $V \subset U$ είναι μια γειτονιά που περιέχει το σημείο x_* .

Το σημείο $x^* \in U$ θα ονομάζεται **τοπικό μέγιστο** της f αν

$$f(x^*) \geq f(x), \quad \forall x \in V,$$

όπου $V \subset U$ είναι μια γειτονιά που περιέχει το σημείο x^* .

Ποιά είναι τα κριτήρια για ένα τοπικό μέγιστο ή ελάχιστο;

Ας υποθέσουμε ότι x_* είναι ένα τοπικό ελάχιστο της f και ότι η f είναι C^1 σε μια γειτονιά του σημείου x_* .

Ας θεωρήσουμε την συνάρτηση $\phi : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ που ορίζεται ως

$$\phi(t) = f(x_* + th), \text{ για οποιοδήποτε } h \in \mathbb{R}^d.$$

Αν x_* τοπικό ελάχιστο της f τότε το $t = 0$ είναι τοπικό ελάχιστο της ϕ .

Όμως τότε ισχύει

$$0 = \left. \frac{d\phi}{dt}(t) \right|_{t=0} = \langle Df(x_*), h \rangle$$

και

$$Df(x_*) = 0.$$

Με ακριβώς τον ίδιο τρόπο μπορούμε να δούμε ότι αν x^* είναι ένα τοπικό μέγιστο της f και η f είναι C^1 σε μία γειτονιά του σημείου x^* τότε

$$Df(x^*) = 0.$$

Ορισμός

Έστω $f : \mathbb{R}^d \rightarrow \mathbb{R}$ μια C^1 συνάρτηση.

Τα σημεία $x \in \mathbb{R}^d$ για τα οποία ισχύει $Df(x) = 0$ ονομάζονται **κρίσιμα σημεία** της συνάρτησης f .

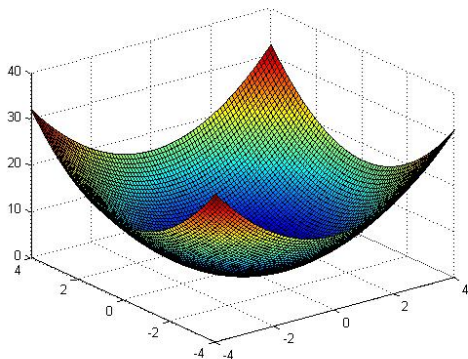
Πρόταση

Τα τοπικά μέγιστα ή ελάχιστα μιας C^1 συνάρτησης $f : \mathbb{R}^d \rightarrow \mathbb{R}$ είναι κρίσιμα σημεία της.

Τα κρίσιμα σημεία όμως δεν είναι απαραίτητα μέγιστα ή ελάχιστα

Παράδειγμα

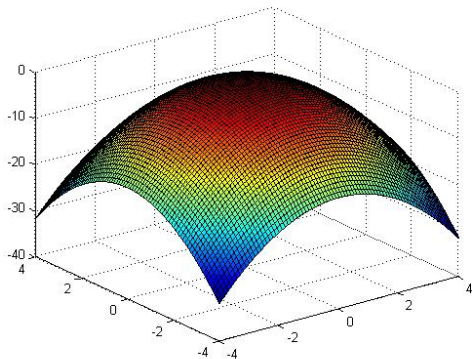
Η $f(x_{1,2}) = x_1^2 + x_2^2$ έχει κρισιμο σημείο το $(0, 0)$ το οποίο είναι ελάχιστο.

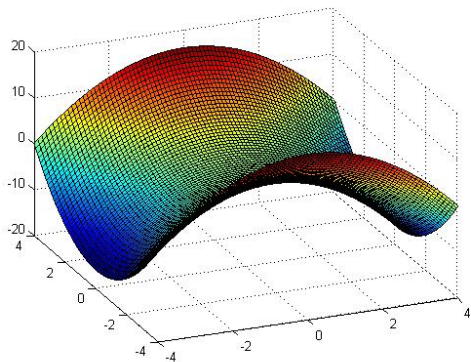
Παράδειγμα

Η $f(x_{1,2}) = -x_1^2 - x_2^2$ έχει κρισιμο σημείο το $(0, 0)$ το οποίο είναι μέγιστο.

Παράδειγμα

Η $f(x_{1,2}) = x_1^2 - x_2^2$ έχει κρισιμο σημείο το $(0, 0)$ το οποίο δεν είναι ούτε μέγιστο ούτε ελάχιστο.

Ορισμός

Ένα κρίσιμο σημείο το οποίο δεν είναι ούτε τοπικό μέγιστο ούτε τοπικό ελάχιστο ονομάζεται **σαγματικό σημείο** (saddle point).

Σε ένα σαγματικό σημείο υπάρχουν διευθύνσεις κατά τις οποίες η συναρτηση θα **αυξάνεται** και διευθύνσεις κατά τις οποίες η συναρτηση θα **μειώνεται**.

Πώς θα ξέρουμε αν ένα κρίσιμο σημείο είναι τοπικό μέγιστο, ελάχιστο ή σαγματικό;

Ας υποθέσουμε ότι $x_0 \in \mathbb{R}^d$ είναι ένα κρίσιμο σημείο μιας C^2 συνάρτησης.

Χρησιμοποιούμε το ανάπτυγμα Taylor για την f γύρω από το σημείο x_0 ,

$$f(x_0 + tz) = f(x_0) + t\langle Df(x_0), z \rangle + \frac{1}{2}t^2\langle z, (D^2f)(x_0)z \rangle + O(\|z\|^3)$$

που επειδή x_0 είναι κρίσιμο σημείο γίνεται

$$f(x_0 + tz) = f(x_0) + \frac{1}{2}t^2\langle z, (D^2f)(x_0)z \rangle + O(\|z\|^3)$$

- 1 Αν ο πίνακας του Hess $D^2f(x_0)$ έχει την ιδιότητα

$$\langle z, (D^2f)(x_0)z \rangle \geq 0, \quad \forall z \in \mathbb{R}^d,$$

τότε

$$f(x_0 + tz) \geq f(x_0), \quad \forall z \in \mathbb{R}^d,$$

και το x_0 είναι **τοπικό ελάχιστο**.

- 2 Αν ο πίνακας του Hess $D^2f(x_0)$ έχει την ιδιότητα

$$\langle z, (D^2f)(x_0)z \rangle \leq 0, \quad \forall z \in \mathbb{R}^d,$$

τότε

$$f(x_0 + tz) \leq f(x_0), \quad \forall z \in \mathbb{R}^d,$$

και το x_0 είναι **τοπικό μέγιστο**.

- 3 Αν δεν ισχύει ούτε το ένα ούτε το άλλο το x_0 είναι **σαγματικό**.

Ορισμός

Ένας πίνακας $A \in \mathbb{R}^{d \times d}$ ονομάζεται **θετικά ημιορισμένος** αν

$$\langle z, Az \rangle \geq 0, \quad \forall z \in \mathbb{R}^d.$$

Αν η ανισότητα είναι αυστηρή τότε ονομάζεται **θετικά ορισμένος**.

Ένας πίνακας $A \in \mathbb{R}^{d \times d}$ ονομάζεται **αρνητικά ημιορισμένος** αν ο $-A$ είναι θετικά ημιορισμένος.

Απο το θεώρημα του Euler γνωρίζουμε επίσης ότι ο πίνακας $D^2f(x_0)$ είναι συμμετρικός.

Πρόταση

Ένας συμμετρικός πίνακας A είναι θετικά ημιορισμένος αν και μόνο αν οι ιδιοτιμές του είναι μη αρνητικές.

Είναι επίσης χρησιμο να γνωρίζουμε ότι αν ο A είναι συμμετρικός και θετικά ημιορισμένος τότε υπάρχει πίνακας B τέτοιος ώστε

$$A = B^T B$$

Αν ο A είναι συμμετρικός και θετικά ορισμένος τότε ο B είναι και αντιστρέψιμος.

Μπορούμε λοιπόν να συνοψίσουμε την παραπάνω ανάλυση μας στην εξής προταση.

Πρόταση

Ένα κρίσιμο σημείο είναι τοπικό ελάχιστο αν ο πίνακας $D^2f(x_0)$ είναι θετικά ημιορισμένος.

Ένα κρίσιμο σημείο είναι τοπικό μέγιστο αν ο πίνακας $D^2f(x_0)$ είναι αρνητικά ημιορισμένος.

Ένα κρίσιμο σημείο είναι σαγματικό αν ο πίνακας $D^2f(x_0)$ δεν είναι ούτε θετικά ούτε αρνητικά ημιορισμένος.

Παράδειγμα

Βρείτε ένα κριτήριο για να χαρακτηρίσετε αν ένα κρίσιμο σημείο μιας συνάρτησης $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ είναι

- 1 Τοπικό μέγιστο
- 2 Τοπικό ελάχιστο
- 3 Σαγματικό.

Παράδειγμα

Βρείτε τα κρίσιμα σημεία της $f(x_1, x_2) = 12x_1^2 + x_2^3 - 12x_1x_2$ και χαρακτηρίστε τα.

Παράδειγμα

Έχετε ένα στατιστικό δείγμα $X_1, \dots, X_n$ το οποίο πιστεύετε ότι ερχεται από μια τυχαία μεταβλητή $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ αλλά δεν γνωρίζετε τις ακριβείς τιμές των παραμετρών μ και σ .

Υπολογίστε τις χρησιμοποιώντας την μέθοδο μέγιστης πιθανοφάνειας.